

מפתח מסכת פסחים

לשלחן ערוך רבינו הזקן הלכות פסח
עם באור דברי שלום

*

שיעורי הכנה למסכת פסחים:

(א) בדיקת חמץ מן התורה.

(ב) תקנת בדיקת חמץ מדברי סופרים.

(ג) זמנה של בדיקת חמץ.

פתח דבר

במשך השנה הבע"ל ילמדו בעזרהי"ת, בישיבות חב"ד בעולם, מסכת פסחים.

ומובן שהלימוד הרצוי של מסכת פסחים הוא בצמוד לשלחן ערוך רבינו הזקן הלכות פסח, שבו נתבארו ונפסקו להלכה, הסוגיות שבמסכת פסחים.

והוא הוא הלימוד שהורה כ"ק אדמו"ר הזקן לבניו, כמובא בהקדמת כ"ק אדמו"ר האמצעי לשלחן ערוך רבינו הזקן: "מצוה עלי להודיע לכל הנערים הפנויים הסמוכים על שולחן אביהם וחותרם שיתנהגו בסדר לימודם כפי שקבלתי מאדמו"ר ז"ל והרגילני בנעוריי, לתכלית ידיעת דיני ההלכות בטעמיהן, למי שיש לו שעת הכושר לעסוק בעיון בגמרא וראשונים עד פסקי ההלכות של האחרונים סדר לימודו כך הוא, **ללמוד המסכת עם התוס' אשר לדינא, והעיקר הוא בהאשרי**, ולחזור על פסקי הדינים היוצאים מהרא"ש בפנים, הטור בלא ב"י כמה פעמים. ואח"כ ללמוד הב"י ולחזור על כל סימן ב' וג' פעמים. ולחזור כמה פעמים תיכף ומיד על פסקי הש"ע ורמ"א, שבכל סימן היוצאין מתוך הב"י וד"מ. **ואחר כך לעשות עת מיוחד, ללימוד השלחן ערוך של אדמו"ר ז"ל עם עיון הקונטרס אחרון**, ויחזור על הפנים ב' וג' פעמים עד שיהיה בקי ושגור בפיו מקור מוצא כל טעם דין והלכה הפסוקה בו, על פי המראי מקומות. וגם אשר נברר בו מפסקי הלכות המחודשים מן האחרונים כהט"ז ומ"א והאחרונים".

לא זו בלבד, שעל ידי לימוד זה, יודעים בכל סוגיא, איך נפסקים פרטי הלכה אלו על ידי רבינו הזקן, אלא אף גם זאת, שפעמים מרובות מוסיף רבינו איזה תיבות לבאר פירוש הסוגיא הזאת. ולפעמים אף מבאר את הסוגיא ביסודיות, בקונטרס אחרון שלו.

*

בשנים האחרונות עסקתי בעריכת באור לשלחן ערוך רבינו הזקן הלכות פסח, שעתה נסתיימה הדפסתו בעזרהי"ת, בששה כרכים.

לפי הוצאה זו של שלחן ערוך רבינו נסדר המפתח שלפנינו, שבכל פסקה מהגמרא עם פרש"י ותוס', מצויין הכרך והעמוד שבו הובאה או נתבארה פסקה זו.

*

גם בשיעורים הניתנים בישיבה, יש מקום לבאר את סוגיית הגמרא, לפי האמור בשלחן ערוך רבינו ובקונטרס אחרון.

בתור דוגמה ניתנים כאן הציונים לשלושה שיעורי הכנה למסכת פסחים, והם ביאורי רבינו הזקן לסוגיות הראשונות שבתחלת מסכת פסחים:

(א) בדיקת חמץ מן התורה.

(ב) תקנת בדיקת חמץ מדברי סופרים.

(ג) זמנה של בדיקת חמץ.

שלום דובער לוין

חמשה עשר באב, ה'תשע"ח

תוס' ד"ה הימנוהו. א: צג-ד. ש-שא.
תוס' ד"ה המשכיר. א: קח.

א,ה

איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ, ואכילת חמץ
לאכילת מצה. א: לא. ב: סד.
ראשון דמעיקרא משמע. א: לד (ורש"י).
ואימא מצפרא, אך חלק. א: לד (ורש"י).
תוד"ה לא. ד: קלא.

ב,ה

בבורות בשיחין ובמערות מנין ... ובל יטמין. א: קסג. שנ.
שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל
גבוה. א: מ. שנה. ד: קכא.
נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר. א: שנה (ורש"י). ג: ח.
הא דקביל עליה אחריות הא דלא קביל עליה אחריות. א:
שסב-ה.
בעירו חמירא דבני חילא מבתיכו, כיון דאי מיגנב ...
ובעיתו לשלומי, כדילכון דמי. א: שסג. שסה. שצא
(ורש"י).

א,ו

למאן דאמר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי, היינו
דאיצטריך לא ימצא. א: שסה (ורש"י).
נכרי שנכנס לחצירו של ישראל ובציקו בידו אין זקוק
לבער. א: שנו (ורש"י).
הפקידו אצלו זקוק לבער. א: שצח.
יחד לו בית אין זקוק לבער, שנאמר לא ימצא. א: שסא-ב
(ורש"י ותוס'). שסז-ע (ורש"י ותוס'). שעא-ג (ורש"י).
שפד (ריטב"א). שפו (ורש"י ותוס' רי"ד). שפח
(תוס'). שצב (תוס').
למימרא דשכירות קניא. א: שעג. ג: רפו (ורש"י ותוס').
כופה עליו את הכלי. א: רכ-רכא (ורש"י ותוס'). שס. ב:
רמה-ו (ורש"י).
עושה לו מחיצה עשרה טפחים משום היכר. א: מב
(ורש"י). שנט-שסב (ורש"י). ג: עג. עט.
המפרש ויוצא בשיירא קודם שלשים ... תוך שלשים. א:
רלו (ורש"י). רמג (ורש"י). רנ-רנא (ורש"י וחי' הר"ן).
רנג (ורש"י). רעא.
העושה בית אוצר קודם שלשים יום. א: קעג (ורש"י).
רמו-ז (ורש"י ומהרש"ל ומהרש"א). רנד-ז (ורש"י).
הא דאמרת ... שאין דעתו לחזור. א: רפז.
שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום.
א: ז. ח. רלז (ורש"י).
רש"י ד"ה שאין מצוי בידך. א: שסט.
רש"י ד"ה אפילו. א: לח.

ב,ו

שהרי משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח. ה:ג:
פח.
הבודק צריך שיבטל. א: קצד (ורש"י). קצח (ורש"י). רח
(ורש"י). ריב. רטז (ורש"י). רעג (ורש"י). שו (ורש"י).
תמג (ורש"י). ג: ער. ה:ג: ז (ורש"י).
פירוורין הא לא חשיבי. א: קצד. רלב. ב: קלא-ב (ושפת

ב,א

אור¹ לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. א: מא.
קה. תמה. ה:ג: ט-י (פירושו הפנימי).
ב"ה אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות. א:
קמב.
לילי ממש. א: סב (ורש"י).
רש"י ד"ה בודקין. א: קיג. קנ. קנג.
תוס' ד"ה אור. א: מג-ד. קנג. שנח. שצט. ב: כג. קיא.
רסג. רפח.
תוס' הרשב"א משאנך ד"ה בודקין. א: מד.

ב,ב

תוד"ה מאימתי. ד: שפה. שפז.

א,ג

ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה. ב: רה.
לילי ארבעה עשר. א: סב.

ב,ג

ולא מצוי מבטל ליה. א: רלא. תנ.
תוד"ה מאליה. א: ט. ה:ג: יד.

א,ד

ונבדוק בשית. א: מז (ורש"י ור"ח).
זריזין מקדימין למצוה. א: סו. ו: מג.
ואור הנר יפה לבדיקה. א: מח (ורש"י).
לא לפתח בעידיניה באורתא דתליסר. א: נב. סא-ב. סח
(ורש"י). ע.
המשכיר בית לחברו על מי לבדוק. א: קמד. רסז. רצא-ב
(ותוס'). רצה.
המשכיר בית לחברו ב"ד חזקתו בדוק. א: רצז-ח (ורש"י).
הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו נשים ... קטנים. א:
צב-ג. רצט (ורש"י).
רש"י ד"ה חובת הדר. א: קצח. רטז. תמג. ה:ג: ז.
תוד"ה על המשכיר. א: שו-ז.
תוד"ה אם משמסר. א: שג. שה.

ב,ד

דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה. א: קנב. רצד. ב:
קצד. ג: רסז (ורש"י ותוס').
הימנוהו רבנן דדרבנן. א: צג (ורש"י). רצט.
המשכיר בית לחבר בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק. א:
שא.
דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוניה. א: קעז-ח. שב.
דש.
רש"י ד"ה בביטול. א: לב. קצח
תוס' ד"ה מדאורייתא. א: לב. לו. מ-מא. מז. קפא. קצח.
ר.

¹ הציונים הם לששת הכרכים שבסדרת שלחן ערוך רבינו הזקן
הלכות פסח, עם ביאור דברי שלום. שהם הכרכים: א. ב. ג. ד.
ה. הו (הוא חלק ההגדה שבכרך החמישי, הכולל את "לקוטי
טעמים ומנהגים" שערך הרבי להגדה). ו.

אמת). קלו.

שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה. א: קצו (ורש"י ותוס').

לבתר איסורא ולא ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל. א: לו-ט (ורש"י וצל"ח). מא (ומהר"ם חלאוה). קנו. קפא. רא. תנא. ג: רסח.

שני דברים אינן ברשותו ... כאילו ברשותו. א: קצט. רכה. רכז. רלא (ורש"י). רלד. תנא. תנב (ריטב"א).

בחמש ... לאו זמן ביעורא הוא דילמא פשע ולא מבטל ליה. א: מז (ורש"י). צח. רח-ט (ורש"י). עדר (ורש"י).

רש"י ד"ה ודעתו. א: קיג. קנ. קנו. קצז.

תוד"ה ודעתיה. א: קנו. קצד.

ריטב"א ד"ה אמר. א: קצט. ריא.

א, ז

וניבטליה בשית, כיון דאיסורא דרבנן עילויה כדאורייתא דמיא. א: לו. לח. רח. עדר (ורש"י).

היה יושב בבית המדרש וזכר ... שיש עיסה מגולגלת בתוך ביתו ... ומבטיל ליה מיקמי דתחמיץ. ב: קצ-קצא (ורש"י). ד: קפג.

מבטלו בלבו. א: קצז.

קמא קמא אזיל והאי דהאינדנא הוא. ב: רנה (ורש"י).

כיון דעיפושה מרובה ... שרבו ימי מצה ... ועפשא טפי. ב: רנו (ורש"י).

הבודק צריך שיברך. א: עה.

מאי מברך ... על ביעור חמץ. א: עו. עט (ופסקי ר"ד). תמג.

ב, ז

מאי מברך ... והלכתא על ביעור חמץ. ה: ה.

כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. א: פ. ו: מג.

אין בודקין ... אלא לאור הנר. א: מז-ח (ורש"י). קיא. קיד.

א, ח

אין בודקין ... שאור הנר יפה לבדיקה. א: קה. תמג. ה: ו. חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם. א: קל.

אכסדרה לאורה נבדקת ... ארובה. א: קו-ז (ורש"י ופסקי ר"ד).

להכניסו לחורין ולסדקין. א: קה. קיא (ורש"י).

חורי בית העליונים והתחתונים. א: קיח.

וגג היציע וגג המגדל. א: קכג (ורש"י).

ורפת בקר ולולין ... אין צריכים בדיקה. א: קכג-ד (ורש"י). שלא. שמז (ורש"י).

מטה החולקת בתוך הבית. א: קמה. קפח (ורש"י ותוס').

חור שבין אדם לחבירו ... והשאר מבטלו בלבו. א: קכא-ב (ורש"י). קצז.

ומתבן ואוצרות יין ... אוצרות שכר. א: קיז-ח (ורש"י).

בי ציבי ובי תמרי. א: קסו.

מפני סכנת עקרב ... דנפל. א: קלח (ורש"י).

שלוחי מצוה אינן ניזוקין ... דשכיח הזיקא. א: קלח-ט (ורש"י).

רש"י ד"ה במסתפק. א: קטז.

רש"י ד"ה דנפל. א: קלב.

תוד"ה הכא. א: קלח. קעה-ו.

ח, ב

חור שבין יהודי לארמאי ... סכנת כשפים. א: קכב (ורש"י).

והשאר מבטלו בלבו. א: קצז.

כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל. א: ט.

שתי שורות ... במסתפק ... עליונה ושלמטה הימנה. א: קמב (ורש"י).

א, ט

אין חוששין ... אין לדבר סוף. א: קס. קצג (ורש"י ותוס'). רטו.

חזינא דשקל ... ואין ספק מוציא מידי ודאי. א: קעט. שיא. שיב (ורש"י). שכג (ורש"י).

אימור הוה אימור לא הוה ... אימור אכלתיה. א: קכד-ה (ורש"י).

מעשה בשפחתו ... שחולדה וברדלס מצויין שם. א: קנט (ורש"י).

רש"י ד"ה שחולדה. א: קסח.

תוד"ה ואם תמצוי. א: קכז. קסו. קעח.

ב, ט

ודאי גררום ... גררוהו לחורייהו. א: קל. קעב.

יניחנו בצנעה שמא תטול חולדה בפנינו ... שמא יניח עשר וימצא תשע. א: קע. קפט-קצב (ורש"י). ריד-רטו.

תשע צבורין של מצה וא' של חמץ ... תשע חנויות. א: שכח (ורש"י ותוס'). ה: ה.

ובנמצא הלך אחר הרוב. א: שלג.

שני צבורין ... היינו שתי קופות. א: שלד-ה.

תוד"ה היינו. א: שלד.

א, י

צבור אחד של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקין. א: שלו.

ספק על ספק לא על. א: קנג. שיב (ורש"י). שכג (ורש"י). שכד.

על ובדק ולא אשכח ... ואשכח. א: קנג (תוס'). שמא (ורש"י ותוס').

הניח תשע ומצא עשר ... עשר ומצא תשע. א: צז. קצ (תוס'). שמג-ה (ורש"י ותוס'). ה: ה.

רש"י ד"ה אם נשאלו. א: שלז.

רש"י וחכמים. א: שכג.

תוד"ה בבת אחת. א: שלז.

תוד"ה ספק ביאה. א: קסו.

ב, י

הניח בזוית זו ונמצא בזוית אחרת. א: שמה (ורש"י ותוס').

עכבר נכנס וכבר בפיו ... שאין דרכו של עכבר לפרר. א: שי. שיא (ורש"י).

תינוק נכנס וכבר בידו ... שדרכו של תינוק לפרר. א: שיד. שטו (תוס').

עכבר נכנס וכבר בפיו ועכבר יוצא ... וחולדה יוצאה. א:

כד, א
 נותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה. **ב**: רד.

כד, ב

זיעה בעלמא הוא. **ב**: יז.

כה, ב

מידי דרך הנאה קא עבידנא. **ד**: רנט.

כו, ב

בישלה על גבי גחלים דברי הכל מותר. **ב**: רט.
 אפה בו ... דיש שבח עצים בפת, זה וזה גורם. **ב**: רו. רט.
 ריג-ד (ורש"י). רלב.

כז, א

פת דאסר ... כשאבוקה בידו. **ב**: רט.

כח, א

נותר ישנו בבל תותירו וחמץ בבל תותירו ... בשריפה. **ב**:
 רד (ורש"י).

שוחק וזורה לרוח. **א**: רכט. תנג.

מפרר וזורה לרוח ... מפרר ומטיל לים ... הא בחיטי הא
 בנהמא. **ב**: קלה. רא-ב (ורש"י). רכח (ורש"י). רכט-ל.

חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה, ושל
 ישראל אסור בהנאה. **ג**: א-ב.

תוד"ה אמרו לו. **ב**: רד.

כח, ב

ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה. **א**: לו.
 לא יאכל חמץ ... לא תאכל עליו חמץ, חד לפני זמנו ...
 וחד לתוך זמנו. **א**: לז (ורש"י ותוס').

אין לי אלא שנתחמץ מאליו, מחמת דבר אחר מנין, ת"ל
 כל מחמצת לא תאכלו. **ד**: ריט (ותוס').

כט, א

קנסא קניס, הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא. **ג**:
 א.

כט, ב

כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן
 טעם. **ב**: רפ. רפא (ורש"י). תז.

תוד"ה רב אשי. **א**: קנה. קצו.

ל, א

הלכתא חמץ בזמנו בין במינן בין שלא במינן אסור
 במשהו כרב. **ב**: רפא. רפג. תז (לגירסתינו). תח
 (תוס').

קנסא קניס ... אבל על ידי תערובת לא. **ב**: שצא (ורש"י).

קדירות בפסח ישברו ... משהי להו לאחר זמנו. **ג**: עא.

רש"י ד"ה וליעבד. **ב**: פז.

תוד"ה לישנהו. **ב**: פז.

ל, ב

עד שיסיק את התנור ... הא הוסק התנור מיהא שרי ...
 בשל חרס. **ג**: פב. **ד**: קצד.

שטז-שיז (ותוס').

ככר בשמי קורה צריך סולם להורידה או אין צריך. **א**:
 שכ.

ככר בבור ... זימנין דנפל ... ואתי למיכלה. **א**: מד-ה. קנז.
 קנט. קסא. שכ.

ככר בפי נחש צריך חבר להוציאו או אין צריך. **א**: קעו-ח
 (ורש"י ותוס'). שיט-כ (ותוס').

תיקו. **א**: שטו.

לא בדק אור י"ד יבדוק ב"ד ... בתוך המועד ... לאחר
 המועד. **א**: מד (ותוס'). ריח. רכא-ב (ותוס').

ומה שמשייר יניחנו בצנעה, כדי שלא יהא צריך בדיקה
 אחריו. **א**: קע. קפט-קצא. ריד.

יא, א

חדש בדיל מיניה, חמץ לא בדיל מיניה. **ב**: רו.
 הוא עצמו מחזר עלי לשורפו מיכל קאכיל מיניה. **א**: רכ.
ב: רנד (ורש"י). **ד**: תכג.

יא, ב

אוכלין כל ארבע ... ושורפין בתחלת שש. **א**: לג. **ב**: קלח.
 קצד.

יב, א

אין ביעור חמץ אלא שריפה. **א**: רי.

יב, ב

שית יומא בי קרנתא קאי. **ב**: קמג.

גזירה משום יום המעונן. **ב**: קלח.

אימתי שלא בשעת ביעורו. **ב**: ר (ותוס').

יג, א

ומשיירין מן הטהורות מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד'
 שעות. **ב**: קסח.

מעשה באדם אחד שהפקיד דיסקיא מלאה חמץ ... צא
 ומוכרה בשוק. **א**: רפג. **ב**: קמה-ו (ורש"י). קמט. קס.

תוספות רבינו פרץ. **ד**: קלג.

כא, א

כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות. **א**:
 קכט. קע. **ב**: קלח-ט.

ולא יסיק בו תנור וכירים. **ב**: רו.

אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים אף מפרר
 וזורה לרוח או מטיל לים. **ב**: רא-ב. רד.

עבר זמנו אסור בהנאתו ... לשעות דרבנן. **ב**: קמ (ורש"י).

יודע בו שיכלה קודם פסח ... מותר למכור. **ב**: קלח. קצה.
 תוד"ה כל שעה. **ב**: קנא.

תוד"ה ואי אשמעינן. **א**: קנא-ב. קע. רטו. **ב**: קלט.

כא, ב

כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם
 לפסח. **ב**: קט-קיב (ותוס' ומהרש"א).

חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו. **ב**: ע
 (ותוס'). רא (ורש"י ותוס'). רו. רטו (ותוס').

אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה. **א**: לז
 (ורש"י).

ל, א

חמץ בפסח בר דמים הוא. א: רכט.

ל, ב

ואכילה בכזית. ה: עז. קנד.

ל, א

אלו דברים שאדם יוצא בהן ... ובשיבולת שועל. ד: א (ורש"י).

עשאן למכור בשוק יוצאין בהן. ד: כד.

כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין. ד: יד. לב.

הני אין, אורז ודוחן לא. ד: א.

דברים הבאים לידי חימוץ, אדם יוצא בהן. ד: ב.

יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון. ד: ב (ורש"י).

המחה וגמעו אם ... מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח. ד: רה (ורש"י).

אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת. ד: רג (ורש"י ותוס'). רל (ורש"י).

עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש ... אין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה. ד: רכ (ורש"י). רכב. רכח (ורש"י).

דהוו להו מי פירות ומי פירות אין מחמיצין. ד: ריט. רכד (ריטב"א).

ל, ב

תוד"ה ומי. ד: רכג-ד.

ל, א

לחם עוני פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש. ד: מד (ורש"י). רכ.

לחם שעונין עליו דברים הרבה. ה: פט (ורש"י ור"ח). קכא.

אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש. ד: רכד (ורש"י). רל.

ואף על פי שאין לשין מקטפין בו. ד: רכו.

יומא קמא לא תלושו לי בחלבא. ד: רכ (ורש"י). רכב. רכח (ורש"י).

הא ביום טוב ראשון הא ביום טוב שני. ד: רכ (ורש"י).

ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין. ד: נט (ורש"י). פא-ב (ורש"י). רכג (ורש"י).

רש"י ד"ה לתיתה. ד: לא.

רש"י ד"ה מצה ומרור. ד: נח.

ל, ב

לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה ... בפת הדראה ... כמצות של שלמה. ד: מג-ו (ורש"י).

אין אופין פת עבה ... ובית הלל מתירין ... טפח ... בשאינן זריזין ... בפת שאינו עמילה ... בעצים לחים ... בתנור של חרס. ד: קפט-צא (ורש"י וריטב"א).

תוד"ה פרט. ד: מו.

זה הסיקן מבפנים וזה הסיקן מבחוץ ... חייס עליה. ג: פג-ד (ורש"י).

האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא ואסור, ואי מלייה גומרי שפיר דמי. ג: פז (ורש"י).

הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו ... חדתא ... אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון. ג: צה (ותוס'). צז. צט (ותוס'). קד-ה.

עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון. ג: קיב (ורש"י).

כבולעו כך פולטו. ג: פה. קיב-ג (ורש"י). קלו. קמב. קסד. קעא. רכ. רנח.

הני מאני דקוניא ... חזינא להו דמידייתי, אלמא בלעי ואסירי. ג: קצט. רג (ורש"י).

התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם. ג: פא-ב (ורש"י ומכתם). קמז. קפא. קצב.

זה תשמישו על ידי חמין, וזה תשמישו על ידי צונן. ג: קפא.

כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן משתמש בהן מצה, חוץ מן בית שאור. ג: קמדה (ורש"י).

ובית חרוסת כבית שאור שחימוצו קשה דמי. ג: קמח (ורש"י).

הני אגני דמחוזא ... כבית שאור שחימוצו קשה דמי. ג: קנג (ורש"י).

נכרי שהלוח את ישראל על חמצו, אחר הפסח מותר בהנאה. א: שפב. שצד. תד. תט.

ישראל שהלוח את נכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה. א: שצד. ת. תיט.

לא, א

לאחר הפסח אינו עובר. א: שצט (ורש"י).

לא, ב

כגון שהרהינו אצלו ... ישראל מנכרי לא כל שכן. א: ת. תיג. תיט. תכא.

מנין לבעל חוב שקונה משכון. א: שצט-ת (תוס'). תג-ד. תכג (תוס').

ודאי נכרי מישראל לא קני. א: תט. תכג.

נכרי שהלוח את ישראל על חמצו ... דאמר ליה מעכשיו. א: שנב (ורש"י). שפ (ורש"י). תד (ורש"י). תט. תיג. תיט. תכא.

חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים ... חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל. א: רפד. ג: לב. לה (ורש"י ור"ח).

חמץ שנפלה עליו מפותל הרי הוא כמבוער. א: קלב-ג (ורש"י). קלז. רמז.

הכלב יכול לחפש אחריו ... שלשה טפחים. א: קנח-ס. קעז-ח.

וצריך שיבטל בלבו. א: קלג (ורש"י). קנט (ורש"י). קסג (ורש"י). קפא. קצז. רנז (ורש"י). שכא. שכז-ז.

האוכל תרומת חמץ בפסח ... במזיד פטור מתשלומין ומדמי עצים. א: רל (ורש"י).

רש"י ד"ה הגעתין. א: תיט-כ. ג: כז.

תודה בדרכי יצחק. א: תג.

תוד"ה שקונה משכון. א: .

בשיל שפיר ואתי לידי חימוץ. ד: רמג (ורש"י ותוס'
רבינו פרץ). תלב-ג (ותוס' רבינו פרץ).

א, מ

אמר אביי לא ליחרוך איניש תרי שבולי בהדי הדדי
דילמא נפקי מיא מהאי ובלע אידך ואתיא לידי חימוץ
... אמר רבא מי פירות נינהו ומי פירות אינן מחמיצין.
ד: רכד. רמב (ורש"י).

דכל אגב מדלייהו לא מחמיצין. ד: רצ (ורש"י).
ואם לתת נתבקעו אסורות ... אמר מר עוקבא לא
נתבקעו ממש ... ושמואל אמר נתבקעו ממש, עבד
שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש. ד:
רעז-ח. שה-ו.

חיטין דשרירי ... בי רב הונא לתתי ... אמר רבא מותר
ללתות. ד: יד (ורש"י). לב (ורש"י).

אמר רבא מותר ללתות. ד: רעז.
הקמחין והסלתות של נכרים של כפרים טהורים ... דלא
לתתי. ד: ל.

ושמרתם את המצות ... בצקות של נכרים ... משום דלא
עבד בהו שימור. ד: כג-ד (ורש"י). נט. ה: רכ (ורש"י).
רנב (ורש"י). הג: קנ (ורש"י).

דבעידנא דנחית לשימור עביד לה שימור. ד: כו (ורש"י).
רש"י ד"ה קצח. ד: פח.

ב, מ

ההוא ארבא דחיטי דטבעא בחישתא שריא רבא לזבוני
לנכרים ... קבא קבא. ב: קלג-ד. ד: רפ (ורש"י).

אין מוללין את הקדירה בפסח. ד: רמו.
רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי. ד: רמג-ה (ורש"י
ותוס'). תלב-ג (ורש"י ותוס').

אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל, ואם נתן
יאכל מיד. ד: רמז (ורש"י).

מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין. ד: קס
(ורש"י).

מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף
מיד. ד: רמז-ח (ורש"י).

א, מא

איכא בינייהו צלי קדר. ה: רב (ורש"י).
בשלו ואח"כ צלאו, או שצלאו וא"כ בשלו חייב. ה: רג.
יוצאין ברקיק השרוי ... שלא נימוח. ד: רה. ה: קסז.
אבל לא במבושל, אע"פ שלא נימוח. ד: רח.

א, מב

שופכין במקום מדרון ואין שופכין במקום האישבורן. ד:
קסא (ורש"י).

אשה לא תלוש אלא במים שלנו. ד: ס-סב (ורש"י). סו
(רש"י). עט (רש"י).

אשה לא תלוש בחמה ולא בחמי חמה. ד: ס (ורש"י). פא
(ורש"י). קמח (ורש"י).

ולא במים הגרופין מן המוליר. ד: פא (ורש"י).
ולא תגביה ידה מן התנור עד שתגמור את כל הפת. ד:
קנא (ורש"י). קנז.

שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידה.
ד: קס (ורש"י).

א, מז

מאי פת עבה פת מרובה. ד: קצא.
יוצאין בפת נקיה. ד: מג.

אין עושין סריקין המצויירין בפסח. ד: קפז-ט (ורש"י).
אפשר יעשנה בדפוס ... יאמרו כל הסריקין אסורין
וסריקי בייתוס מותרין. ד: קפח (ורש"י).

עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין ... יוצאין במצה הינא
ובמצה העשויה באילפס. ד: קצט.

מאי מצה הינא ... כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה.
ד: רב.

ב, מז

ואיזהו החליטה ... מוגלשין על גבי קמח. ד: מח (ורש"י).

א, לח

אתיא לחם לחם. ד: מא. נא.
תוספות רבינו פרץ. ד: קלא-ב.

ב, לח

ושמרתם את המצות, מצה המשתמרת לשם מצה. ד: כד
(ורש"י).

דהוה ליה מצה עשירה. ד: קכ (ורש"י). רכח (ורש"י).
רביעית היא ומתחלקת היא לכמה חלות. ד: רכט (ורש"י).
כל לשוק אימלוכי מימלך, אמר אי מזדבן מזדבן אי לא
מזדבן איפוק בהו אנא. ד: כד (ורש"י).

א, לט

ואלו ירקות שאדם יוצא ... ובמרור ... ויוצאין בקלח
שלהן. ה: קד-ז (ורש"י). קי (ודקדוקי סופרים). הג:
כט.

ומצטרפין לכזית. ה: קח. קסז.
כל שיש לו שרף ... מכסיפין. ה: קיא (ורש"י).

מצוה בחזרת ... שתחלתו רך וסופו קשה. ה: קטי-
(ורש"י).

אימא מרור חד, מרורים כתיב. הג: קמג.
פירוש המשניות להרמב"ם. ה: קה.

ב, לט

בעלין לחין אין יבשין לו. ה: קו (ורש"י).
כללו של דבר כל שיש בו טעם מרור יוצאין בו. ה: קז.

במצה דאורייתא ... מרור דרבנן ... מסתברא מצה ומרור.
ד: נז-ח (ורש"י).

אין שורין את המורסן לתרנגולים, אבל חולטין ... האשה
לא תשרה את המורסן. ד: מב. מז. רמט-נא (ורש"י).

לא ילעוס אדם חיטין ויניח על מכתו מפני שהן
מחמיצות. ב: נא.

אלו דברים שאין באין לידי חימוץ, האפוי והמבושל
וחלוט ... האפוי שבישלו. ד: מז. רמט.

קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי
חימוץ. ד: קנא. ערה (ורש"י).

והוא דעביד טיף להדי טיף. ד: ערה (ורש"י).
ותיקא שרי ... דעבדיה במישחא ומילחא. ד: פו (ורש"י).

רכד. רמה (ורש"י).
לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא דילמא לא

עברה ולשה מהו ... היכא דאיתמר איתמר. ד: נט (ורש"י).
עט. פב-ג (ורש"י).

ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי. א: ד. ב: ב
(ורש"י). כ (תוס'). כג (תוס'). פז (תוס'). קט (ותוס').

קולן של סופרים. ב: מט.

בכותח הבבלי ... משום נסיובי דחלבא. א: ד.

רש"י שם ד"ה ואלו עוברין. א: ד.

תוס' שם ד"ה ואלו עוברין. א: ד.

פירוש המשני להרמב"ם. ב: מט.

ר"ח. א: קלב.

מב, ב

הא בדרווקא הא בדפורצני. ד: רלד.

דסופרים נמי מדבקין בהו ניירותיהן. ב: מט.

מג, א

ונוקשה בעיניה ... שיאור ישרף, אלמא אסור בהנאה. ב:
מט (ורש"י). ד: קנט (ורש"י).

כל מחמצת לא תאכלו - לרבות כותח הבבלי. א: ב.

על חמץ דגן גמור ... בלא כלום. א: ג. ה.

כל מחמצת ... על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו
בלאו. א: ד.

על עירובו בלאו דברי ר' אליעזר ... אבל נוקשה בעיניה
לא אמר. ב: מח. קי.

רש"י ד"ה כותח ושכר. ב: מט.

מג, ב

נשים חייבות באכילת מצה ... הואיל וישנן בבל תאכל
חמץ ישנן בקום אכול מצה. ה: לח. הג: עד. קלא.

כל ... לרבות את הנשים ... ורבנן ... כל לא דרשי כי כל
דרשי. ה: לט.

מד, א

דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. ב: ג (ורש"י ופני יהושע).

הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס. א:
ג. ב: כג-ד (ורש"י). קי.

דהיתר מצטרף לאיסור ... פליגי רבנן עליה. א: ה.

רש"י ד"ה הנח. א: ג.

מד, ב

בשר בחלב ... חידוש הוא ... דאי תרו ליה כולי יומא
בכלבא שרי בשיל ליה בשולי אסור. ב: שלט. ג: קעז.

ה: קח.

מה, א

בצק שבסדקי העריבה, אם יש כזית במקום אחד חייב
לבער, ואם לאו בטל במיעוטו. ב: ס-סא. קיט. קכב.
קלד. קלו. רמב. רנז.

במקום שעשוין לחזק ... שאין עשוי לחזק ... סמי קילתא
מקמי חמירתא. ב: ס-סב (ורש"י). יקיט. קלג.

תוד"ה כאן. ב: קכו. קלג.

מה, ב

הא במקום לישא הא שלא במקום לישא. ב: קלד. רמב
(ורש"י ותוס'). רנז (ורש"י ותוס').

אם טח פניה בטיט בטלה. ב: ס.

שני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהן. ב: סא-ב (ורש"י).

בבית חייב לבער, מ"ט דזימנין דכניש להו ... בית ועליה
... תיקו. ב: סו (ורש"י). קכט. קלג. רמב. רנז.

הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול
לאוכלה ... נשרפת. ב: נ-נא.

כל כזית אע"ג דמבטל לא בטיל. ב: סא (ורש"י).

עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח. ב: נג.

מו, א

בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור. ד:
קנח (ורש"י).

כדי שילך אדם ... מיל. ד: קנא (פירוש המשניות
להרמב"ם וברטנורא).

כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט, רבי אליעזר אומר לא
תקרא לה שם עד שתאפה. ד: קכ-קכב (ורש"י ותוס').

קכו (תוס'). קכח (תוס').

בן בתירא אומר תטיל בצונן. ד: קכה (ותוס').

רש"י ד"ה עד שתאפה. ד: קטו.

מו, ב

הואיל ואי בעי אתשיל. ד: קטו (ותוס'). קכא. כג-ד
(ותוס'). קכו (ותוס').

מו, ב

תוד"ה אחרישה. ב: רעז.

מח, א

דאמרינן הואיל. ד: קכג (ורש"י).

קבא מלוגנאה לפיסחא, וכן לחלה. ד: צב (ורש"י).

הני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא לפיסחא ... הרודה
ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. ד: צה (ורש"י).

מח, ב

דקא מפקע לה מחלה. ד: צה. קכ.

הסל מצרפן לחלה. ד: קז.

שנושכות זו מזו. ד: קג.

כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ. ד: קנא.

שיאור ישרף והאוכלו פטור. א: מד. ב: מח-ט (ורש"י).

ואיזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו.
ד: קנט (ורש"י).

איזהו שיאור כקרני חגבים, סידוק שנתערבו סדקין זה
בזה, וזה וזה האוכלו חייב כרת. ד: קנח (ורש"י).

רש"י ד"ה אמר לי'. ד: קכב.

מט, א

ההולך ... ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו ... ואם לאו
מבטלו בלבן. א: לב. ב: קפג-ט (ורש"י).

מבטלו בלבן. א: קצז.

סעודה שאינה של מצוה ... וסבלונות. ב: קפד (ורש"י).

נ, א

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות
עושין. ד: ססה-ו (ותוס'). שעו. ה: קצט.

סד, ב

שאינן מעבירין על המצות. ה: רסח (ורש"י). ה: הג: יד (ורש"י).

סז, ב

ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס ... בעל קרי מטמא באונס. ד: קכז.

סח, ב

בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה. ד: קלג.
הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לחם, מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא. ו: קלו. קסג (ורש"י).
כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא. ו: קסג.

סט, ב

אימתי מביא חגיגה ... בחול ... בשבת. ה: צו. קלד. ה: הג: יד. קכז.
רש"י ד"ה ובמועט. ה: רו.

ע, א

חגיגה ... נאכלת תחלה, כדי שיהא פסח נאכל על השבע. ה: קלד. רו (ורש"י). ה: הג: קכז.

ע, ב

יהודה ... וישב לו בדרום. א: י (ורש"י).

עא, א

והיית אך שמח ... ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו. ה: הג: קלג.

עד, א

כיצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון. ה: צד. ר.
אידי דחם מקצתו חם כולו ... ששפוד של עץ ... אינו חם כולו. ג: קח.
איזהו גדי מקולס דאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה, כל שצלאו כולו כאחד. ד: שצח. ה: ר-רא (ורש"י).
נחתך ממנו אבר, נשלק ממנו אבר, אין זה גדי מקולס ... ששלקו במחובר. ה: רא (ורש"י).
כבולעו כך פולטו. ג: פה. קיג. קלו. קמב. קסד. קעא. רכ. רנח.

עה, א

תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ... הפת מותרת. ב: רי.

עה, ב

חתכו ונתנו על גבי גחלים ... צלי אש. ה: צד.

עו, א

מליח הרי הוא כרותח, כבוש הרי הוא כמבושל. ב: שלט (ורש"י). שמג (ורש"י). שפח. ג: קעז-ח (ורש"י). קפב. ד: פה. שנד (ורש"י). ה: קז (ורש"י).

עו, ב

בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור, מ"ט מפטמי מהדדי. ב: ש (ורש"י). דש-שו (ורש"י). שח. ד: שדמ (ורש"י).

ההולך ... אין בזו מפני שינוי המחלוקת ... כמה בטלני הוי בשוקא. ד: שפב.

נ, ב

הכא שמותי נמי משמתינן ליה. ד: שסח.
כבר קיבלו אבותיכם אליהם, שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן. ד: ריז. שעו. ה: קצט.
ואל ישנה אדם מפני המחלוקת. ו: קל.

נא, א

אכל דאייתרא ... שסייה מיניינו ... שווינכו ככותאי ... משום דמסרכי מילתא. ד: שפ-שפא (ורש"י). שפו (ורש"י ותוס').
הני מילי היכא דאין דעתו לחזור. ד: שעז-ח.

נא, ב

אין בזו מפני שינוי המחלוקת ... כמה בטלני הוי בשוקא. ו: קל (ורש"י).

נב, א

ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת ... במדבר מותר. ד: שפ (ותוס'). שפג (ותוס'). ו: קלא.

נג, א

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים. ה: קצט (ורש"י).
רש"י ד"ה מקולסין. ה: רא.

נה, א

הלילה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין עד הנץ החמה ... רבי יהודה אומר משעת הנץ החמה. ד: שפה.
לל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר, אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר. ד: שפח.
ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים ... והספרים. ד: שסח. שפח.

נה, ב

כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר. ד: שפח.

החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד, הספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מספרין ומכבסין. ד: שפח (ורש"י).

מושיבין שובכין לתרנגולים ב"ד ... ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה. ד: שפט-צ (ורש"י ותוס' יר"ט).

גורפין מתחת רגלי בהמה ב"ד ובמועד מסלקן לצדדין. ד: שעג (ורש"י). שצ (ורש"י).

לא שנו אלא ... אחר שלשה לשיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי. ד: שצ (ורש"י).

אם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה. ד: ד: שצא.

נח, א

תמיד נשחט ... והפסח אחריו. א: לה (ורש"י).

סד, א

רש"י ד"ה קראו את ההלל. ה: טו-טז.

תח (ורש"י ותוס' ופירוש המשניות להרמב"ם). ה:
רנה (ורש"י ורשב"ם).

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ... ואפילו מן
התמחוי. ה: י (ורש"י ותוס'). ה:ג: מ (ורשב"ם). נג.
ולא יפחתו לו מארבע כוסות. ה: מח (ורשב"ם).
רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. ד: תט (ורש"י).
תכד.

רש"י ד"ה ארבע. ה: יז.
רשב"ם ד"ה ולא. ה: יז-ח.
תוד"ה לא יפחתו. ה: לב. לה.
פירוש המשניות להרמב"ם: ה: י.

ק, א

רבי יוסי אומר אין מפסיקין ... הלכה כרבי יוסי. ד: תט
(ותוס'). תכד (ותוס').

ק, ב

תוד"ה שאין. ה: קכג. ה:ג: כא.

קב, א

תוד"ה ועקרו. ה: קלח.

קב, ב

אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ... חבילות. ה: ס.
ריח.

ואמר אביי יקזנ"ה ורבא אמר יקנה"ז ... והלכתא כרבא.
ה: נח-ט (ורשב"ם ותוד"ה רב).

תוד"ה רב. ו: קח.

קג, א

ורבא אמר יקנה"ז. ה:ג: מח.
רשב"ם ד"ה ה"ג משל. ה: נב.

קג, ב

כיון דאמריתו הב לן וניבריק ... דאסחיתו דעתיכנו. ה:
קלז.

המבדיל בין קודש ... ימי המעשה. ה: סה.

הפוחת לא יפחות מג' והמוסיף לא יוסיף על ז'. ה: סו.

תוד"ה רב אשי. ה: עא.

קד, א

בין יום השביעי ... מעין חתימה. ה: סה-ו (ורש"י). ה:ג:
מח.

המבדיל צריך שיאמר מעין חתימה סמוך לחתימתו ... בעי
למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת. ו:
ב. קח.

דחתמינן בין קודש לקודש ... הבדלת. ה: סד. ה:ג: נא-ב
(ותוס').

בין קדושת שבת לקדושת יו"ט. ה: סה.

אומר הבדלות במוצאי שבתות ומוצאי ימים טובים ...
אבל לא במוצאי יום טוב לשבת. ו: קז. קז (ורש"י).

תוד"ה בעי. ה: סו-ז.

קו, א

קפיד אכסא פגימא. ה: לה (ורש"י).

פד, א

וראשי כנפים והסחוסים ... לא מתאכלי בשור הגדול. ג:
שכז.

פה, ב

כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא. ה: רמד (ורש"י).

פז, א

דאכלי בארעא ואמרי באיגרא. ה: רמד (ורש"י).
שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד ... קופץ את פיו
ומחזיר את פניו. ה: רכה-ו (ורש"י).
יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות, ת"ל בבית אחד. ה:
רכו.

רש"י ד"ה אין מפטירין. ה: רו.

פח, ב

מה שקנה עבד קנה רבו. ג: ח.

צ, א

דכיון דמכשירין דפסח נינהו כפסח דמי. ה:ג: קנג.

צא, ב

פסח באנשים חובה בנשים רשות. ה:ג: קנג.

צב, ב

תוס' ד"ה עד. ה: ה.

צג, ב

איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ ... חמשה עשר
מילין. ד: קנו.

כמה מהלך אדם ביום עשרה פרסאות. ד: קנדה (ורש"י,
ופירוש המשניות להרמב"ם).
רש"י ד"ה חמשה עשר. ד: קלא.

צד, א

ומעלות השחר עד הנץ החמה ארבעת מילין ... תיובתא
דעולא תיובתא. ד: קנו.

צד, ב

שביום מעינות צוננין ובלילה רותחין. ד: סב (ורש"י).

בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל
העולם כולו צונן ומעינות רותחין. ד: ס. עט.

צה, א

תוד"ה בפרטיה. א: קנה. ב: רסה.

צה, ב

אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן
ואין אומרים הלל. ה:ג: יז (ורש"י).

צז, ב

כשב לרבות את הפסח לאליה ... לימד על העז שאין
טעונה אליה. ה:ג: יד.

צט, ב

ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. ד:

קט, א

חוטפין מצות בליל פסחים בשביל תינוקת שלא ישנו. ה: לד (ורשב"ם). ה: סא.
עת לעמוד ... בשביל תינוקות כדי שלא ישנו. ה: א-ב (ותוס').
רביעית של תורה ... וחומש אצבע. ה: כה.
תוד"ה רביעית. ה: כו.

קט, ב

היכי מתקני רבנן ... סכנה ... ארבעה כסי תקינו רבנן. ה: ה. לג. קלט. ה: מ.
ליל שמורים, ליל המשומר. ה: רמו. רנא. ו: ט.

קיז, א

מזגו לו כוס ראשון ... מברך על היום. ה: נא. ה: ג: לד.
ב"ש ... וב"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום ... והלכתא כדברי ב"ה. ה: נח.
תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם. ה: רסד.
הביאו לפניו מטבל. ה: עד (ורשב"ם). ק (ור"ח ותוס'). ה: ג:
כ-כא (ור"ח ותוס'). נג (ורש"י).
הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין. ה: פו (ורשב"ם). פט. צא-ב. קכח (ותוס').
וחרוסת ... מצוה. ד: תכג. ה: קסח-ט.
ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח. ה: צב. ה: ג: כה.
רש"י ורשב"ם ד"ה עד שמגיע. ה: עה. קפד.
תוד"ה מטבל. ה: עה. ה: ג: נה.
תוד"ה עד שמגיע. ה: קפד.
תוד"ה הביאו לפניו מצה. ה: פח. צ.
פירוש המשניות להרמב"ם. ה: קסט. ה: ג: קמב.
מאירי. ה: ג: קמב.

קיז, ב

ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחבירתה יותר מכדי אכילת פרס. ה: קסב.
כי היכי דליהוי הכירא לתינוקות. ה: עה (ורש"י). קפד.
ה: ג: נג (ורש"י).
אכלן בלא מתכוין יצא. ה: קפז.
דג וביצה שעליו ... אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ... גרמא ובישולא. ה: צב-ה (ורש"י ומהרש"א ור"ח ורשב"ם ותוס').
אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. ה: ג: כה. כז (ותוס').
אפילו גרמא. ה: ג: כו.
רש"י ורשב"ם ד"ה פשיטא. ה: פ.
תוד"ה זאת. ה: קפג-ד.
תוד"ה שני. ה: צג.
תוד"ה אחד. ה: צו.

קטו, א

מתקיף ... לאחר שמילא כרסו הימנו חוזר ומברך עליה. ה: עח. קנו. קפג-ד (ותוס'). קטו (תוס'). ה: ג: נה.
מעיקרא מברך עליה בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ואכיל. ה: קפג-ד.
מהדר אשאר ירקות, לאפוקי נפשיה מפלוגתא. ה: עח. קפה.

זוכרהו על היין. ה: ג: מב (ותוס').
תוד"ה זוכרהו. ה: נז. צט.

קו, ב

תוד"ה אשתלי. ד: תיט.

קז, א

המקדש וטעם מלא לוגמיו יצא. ה: כז.
רשב"ם ד"ה חמר מדינה. ה: מח.

קז, ב

סמוך למנחה קטנה תנן. ד: תח.
ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה. ד: תח (ורש"י).
אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בתשע שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך. ד: תט (ורש"י ורשב"ם).
מטביל הוא במיני תרגימא ר' יצחק מטביל בירקי ... השמש מטביל בבני מעיין ונותנן לפני האורחים. ד: תט-י (ורש"י ורשב"ם).
רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא כי היכי דניגרריה לליביה. ד: תי.
תוד"ה דילמא. ה: רג-ד.

קח, א

רב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא ... דאסטניס הוה ... מיכלא. ד: ת (ותוס'). תז (ורש"י).
מצה ... יין ... בעו הסיבה. ה: טז (ותוס'). יח (ורש"י ותוס').
מרור אין צריך הסיבה. ה: קעא (ורש"י).
יין ... תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה מאי דהוה הוה. ה: ג: קסה.
פרקדן ... הסיבת ימין לא שמה הסיבה. ה: יא (ורש"י ורשב"ם ור"ח). ה: ג: נב (ור"ח).
אשה אצל בעלה ... חשובה. ה: יב (ורשב"ם).
בן אצל אביו ... תלמיד אצל רבו. ה: יג (ותוס').
זגינן אבירכי דהדדי. ה: יא.
עם הכל ... בשוליא דנגרי ... שמש. ה: יד (ורש"י).
נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותן הנס. ה: לח. ה: ג: מא.
תוד"ה רב ששת. ה: ג: ט.
תוד"ה מאי. ה: רט.

קח, ב

כדי מזיגת כוס יפה, שתאן חי ... רביעית. ה: כב. כד (ורש"י ורשב"ם).
השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא. ה: לה.
שתאן בבת אחת ... לא יצא. ה: כב (ורשב"ם ותוס'). קלט.
והוא דאשתי רובא דכסא. ה: כז-ח (ותוס'). לה (ותוס').
הכל חייבין בארבעה כוסות הלל ... קליות ואגוזים. ה: לב. לו. מט.
תוד"ה שאף. ה: ה. לח.
תוד"ה היו. ה: ה. לח. ה: ג: מ-מא. עד.

(ורשב"ם).

פטרותן מלומר מה נשתנה ואמר עבדים היינו. ה: קכו.
רבן גמליאל ה' אומר כל שלא אמר פסח מצה ומרור. ה:
קכת. ה: קטז.

רש"י ורשב"ם ד"ה אף כאן. ה: קמט. קנא. ה: קלו.

רש"י ורשב"ם ד"ה וכאן. ה: קכה.

תוד"ה מה. ה: קמז. קנא. קעב. רנט. ה: קלו.

תוד"ה הלילה. ה: קע.

קטז, ב

בכל דור ודור חייב ... יצא ממצרים. ה: י. ה: קכ
(מהרש"א).

בעבור זה ... בעבור מצה ומרור. ה: נה. פט.

על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים. ה:
קי.

לפיכך אנחנו חייבים כו'. ה: קכג (ותוס' ותוס' יר"ט).

ונאמר לפניו הללויה. ה: קלא.

עד היכן הוא אומר. ה: קכד.

רבי עקיבא אומר ... גאל ישראל. ה: קכו (ודקדוקי
סופרים).

צריך שיאמר ואותנו הוציא משם. ה: קיא. קכ.

אמר רבא מצה צריך להגביה, ומרור צריך להגביה, בשר
א"צ להגביה. ה: קל-קלא (ורש"י ורשב"ם). ה: קיז.

סומא פטור מלומר הגדה ... בעבור מצה ומרור הוא
דאתא. ה: קלו.

לומר הגדה ... סבר מצה בזמן הזה דאורייתא. ה: קט.

מאן דאמר אגדתא ... קסברי רבנן מצה בזמן הזה דרבנן.
ה: רלו (ורש"י).

רשב"ם ד"ה שלשה דברים. ה: קטז.

תוד"ה ונאמר. ה: קלא-ב. קלד. ה: קכז.

קיז, א

בעשרה מאמרות ... שם ושבח בבת אחת. ה: קכד.

הלל זה מי אמרו ... על הים. ה: קלב. ה: קכד.

נביאים שביניהן תקנו להן לישראל שיהיו אומרים אותן
על כל פרק ופרק. ו: יט. צו.

אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא
אמרו שירה. ה: קיז.

קיז, ב

מקדש ישראל והזמנים ... דישראל הוא דקבעי ליה. ה:
מח. ו: ב-ג.

מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו. ה: רכט.

רביעי גומר עליו את ההלל. ה: רמא. ה: קסח.

ואומר עליו ברכת השיר. ה: רמא. ה: קעב.

בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה. בין שלישי
לרביעי לא ישתה. ה: עא-ב (ורשב"ם). קלז. רכד

(תוס'). רכט-לא (ורשב"ם ותוס'). רמח (ורשב"ם).

ארבע כסי תיקנו רבנן דרך חירות, כל חד וחד נעביד ביה
מצוה. ה: קלט. רסח.

תוד"ה רביעי. ה: קנה.

לא ניכרוך ... ואתי מרור דרבנן ומבטיל ליה למצה
דאורייתא ... השתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל
ולא כרבנן. ה: קעד-ו (ורש"י ורשב"ם ותוס'). ה: קג:
קמג. קמז-ח (ורשב"ם והר"ב מרנשבורג ורש"י).

כורכן בבת אחת ואוכלן. ה: קנז. קעד-ו (ותוס'). קפ
(רש"י). קפב.

השתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן, מברך ...
והדר אכיל מצה וחסא בהדי הדדי. ה: קעז.

כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים. ה: פה. ה: נג.

תוד"ה והדר. ה: פג. רסה.

תוד"ה אתי. ד: צ.

קטו, ב

צריך לשקועיה בחרוסת, משום קפא ... נטילת ידים. ה:
קיג. קסז (ור"ח ורש"י ורשב"ם ותוס').

לא נישהי אינש מרור בחרוסת, דלמא אגב חלייה דתבלין
מבטיל לי למרוריה. ה: קעא (ורשב"ם). ה: קמא.

נטל ידיו בטיבול ראשון נוטל ידיו בטיבול שני ... דילמא
אסוחי אסחיה לדעתיה ונגע. ה: קמד (ורשב"ם).

בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא ... בלע מצה ומרור ...
כרכן בטיב. ה: קפה-ו (ורש"י ורשב"ם ותוס').

מצה ... מרור ... וחרוסת ... ואין עוקרין את השלחן אלא
לפני מי שאומר הגדה. ה: צו (ורשב"ם). צט (ורשב"ם).

קכג-ד (ורשב"ם ותוס'). ה: קט (ודקדוקי סופרים).

למה עוקרין את השולחן ... כדי שיכירו תינוקות וישאלו
... מעקרי תכא מיקמן. ה: קכג. ה: קה (ותוס').

חזא דקא מדלי תכא. ה: קא-ב (ותוס').

פטרותן מלולמר מה נשתנה. ה: קכג (ותוס'). ה: קח
(ורשב"ם ותוס').

לחם שעונין עליו דברים הרבה. ה: פט (ור"ח).

עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה. ה:
קכא. קמט. ה: קנז. ע.

רשב"ם ד"ה ואין. ה: קכב.

תוד"ה למה. ה: קכב. קלא. ה: קכב.

תוד"ה כדי. ה: נ.

קטז, א

מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה. ד: קעז.

משום קפא ... מצוה. ה: קסח-ט (ותוס'). ד: תכג.

זכר לטיט ... זכר לתפוח. ה: צא. קיב-קטז (ורש"י ורשב"ם
ותוס' ומהרש"א).

צריך לקהוייה ... זכר לתפוח. ה: קעא. ה: קז-ח (ותוס').

מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו. ה: קה (ורש"י
ורשב"ם).

ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה. ה: קכה.

ולפי דעתו של בן אביו מלמדו. ה: קכו-ז (ורשב"ם).

מה נשתנה. ה: קסו.

שבכל הלילות ... הלילה הזה כולו צלי. ה: קסג. ע.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי ... מתחלה ...
עבדים היינו. ה: צו. קכז. ה: קג. עא-ב (ור"ח ודקדוקי
סופרים). צ.

חכם בנו שואלו ... שואל את עצמו שואלין זה את זה. ה:
עז. קכה.

אין אנו חייבין לטבל ... אין אנו מטבילין. ה: קכו

רש"י ורשב"ם ד"ה אין מפטירין. ה: קיט. רז. רט.

קכ, א

מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן. ה: קעג-ד. ה:ג:
פט. קלא. קמ. קמז.
מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות. ה: קצז (ורשב"ם).
יכול אף לילה הראשון רשות ... הכתוב קבעו חובה. ה:
נה. קצב.
ישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו. ה: רכה-ז (ורשב"ם).
תוד"ה באחרונה. ה: קפג. רנג.
תוד"ה מפטירין. ה: רז.

קכ, ב

נתנמנו יאכלו נרדמו לא יאכלו. ה: רכז.
היכי דמי מתנמנם ... ניס ולא ניס תיר ולא תיר. ה: רכז.
אביי הוה יתיב קמיה דרבה, חזא דקא נמנם ... נרדמו לא
יאכלו. ה: רכו (ורשב"ם).
רבי אלעזר בן עזריה אומר ... עד חצות. אמר לו רבי
עקיבא ... עד שעת חפזון. ה: רי (ותוס'). ה:ג: פ. פב.
אכל מצה בזמן הזה אחר חצות ... דכיון דאיתקש לפסח,
כפסח דמי. ד: קל (ורש"י). קלב (ורש"י). ה: ה
(ופרש"י). רי.

קיח, א

מאי ברכת השיר ... יהללך ... נשמת ... הלל הגדול ...
כנגד כ"ו דורות. ה: רמא-ב (ורשב"ם ותוס'). ה:ג: קעב-
ג. קעה.
ולמה נקרא שמו הלל הגדול ... ומחלק מזונות לכל בריה.
ה:ג: קעג (רש"י ורשב"ם).
שיש בו ה' דברים ... רקדו כאלים. ה:ג: קכה.
חדושי הר"ן. ה:ג: קכג.
חמישי אומר עליו הלל הגדול. ה: רמט (לגירסת הרי"ף).
מהר"ם חלאוה. ה: רטז.

קיט, ב

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ה: רו (ורש"י ורשב"ם).
ה:ג: ס (ורש"י ורשב"ם). פו (ורע"ב). קנב (רש"י
ורשב"ם).
ושמואל אמר כגון אורדילאי לי וגוזלייא לאבא. ה: רז
(ורשב"ם).
אין מפטירין אחר מצה אפיקומן. ה: רח. רכג (ורשב"ם).
הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין, אדם ממלא כריסו
מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. ה: רנב
(ורש"י).
רשב"ם ד"ה כגון. ה: רו.

שיעורי הכנה למסכת פסחים

בדיקת חמץ מן התורה

משנה פסחים ב, א

אור לארבעה עשה בודקין את החמץ לאור הנר (שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, רש"י).

ר"ן שם ד"ה בודקין וד"ה אלא כד

פרש"י ז"ל כדי שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא ... דמדאורייתא בחד מינייהו סגי, כלומר או בבדיקה או בביטול, דבדיקה לחודה נמי מהניא ... וכל שבדק מן התורה אינו צריך לבטל, הלכך שפיר איכא למימר דבדיקה אתי כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ... ובהכי סגי ליה, לפי שמכיון שבדק יצא ידי חובתו.

תוס' שם ד"ה אור

פירש הקונטרס שלא לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא. וקשה לר"י כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ' הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל, ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו.

גמרא ד, ב

כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה הימנוהו רבנן דרבנן.

תוס' י, א ד"ה על ובדק

ויש לומר מ"י בשלא בטלה.

תוס' כא, א ד"ה ואי

משום דמצנעא לה, ואין עובר ... מלא ימצא, ואין זה מצוי כיון שאין ידוע היכן הוא.

רמב"ם פ"ג ה"ח

אם לא בטל קודם שש, ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ, שהיה דעתו עליו והיה בלבו, ושכחו בשעת הביעור ולא בערו, הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא, שהרי לא ביער ולא בטל.

שוע"ר סי' תלג

יב אם אינו רוצה לבטלו ולהפקירו חייב הוא לבדוק ולחפש אחריו **מן התורה**, כשיגיע זמן איסורו, ולבערו מן העולם לגמרי. וכשהוא עושה כך, אם בתוך הפסח מצא חמץ בביתו שלא מצא בבדיקתו לא עבר עליו למפרע בבל יראה ובל ימצא, שהרי אנוס הוא, כיון שבדק כדינו. ואינו חייב לבדוק מן התורה אלא במקומות שרגיל להשתמש בהן חמץ כל השנה בתדירות, כגון הבית וחדרו שרגיל לאכול בהן חמץ כל השנה, ואי אפשר שלא נתפרר ונפל שם פירור חמץ שיש בו כזית. **כז** ואם הוא רוצה ליתן לפני הבהמות ותרגולים לאכול זה החמץ או חמץ אחר צריך הוא לעמוד עליהם עד שיגמרו לאכול ולעיין עליהם שלא ידחפו ויגלגלו מן החמץ כלום למקום אחר צנוע שאינו נראה שמא יהא מונח שם עד כניסת הפסח ויעבור עליו בבל ימצא.

קו"א שם ס"ק ג

מיהו מאי דמשמע שם מהמ"א לדעת הרמב"ם והרא"ש דאף בבית שאינו בדוק אינו עובר ... כיון שאינו ידוע לו היכן הוא לא קרינן ביה לא ימצא, וכמ"ש התוספות ריש פרק כל שעה. לא קיימא לן הכי, אלא כמ"ש הר"ן והפרי חדש, וכ"כ העולת שבת ואלי' זוטא בסוף סימן תל"ז, דלאחר זמן איסורו אין הנשים וקטנים נאמנים לומר אנו בדקנוהו דכיון שאינו יכול לבטל הוי ליה מדאורייתא. וכן הוא בגמרא בהדיא ע"ש ... ומה שכתב הרמב"ם בפ"ג שהיה דעתו עליו כו', היינו לאפוקי אם ביטלו, שהסיח דעתו ממנו, כמ"ש הרמב"ם בפרק ב' [וכן משמע מסיום לשונו שהרי לא ביער ולא ביטל].

ט"ז סי' תלד ס"ק ג

אין פירושו שיעבור על מה שלא ידע אם לא יבטל, אלא ימצא אותו אחר כך, דשגיאות מי יבין.

מ"א סי' תלד ס"ק ה

דאם לא ביטלו עובר עליו אע"פ שלא ידע ... וז"ל הרמב"ם פ"ג, אם מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו, ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו, הרי זה עובר על לא יראה, שהרי לא ביער ולא ביטל וכו' עיי"ש. משמע דאם לא ידע בו מתחלה אינו עובר עליו כלל. וכ"מ מלשון הרא"ש גבי גלוסקא, ועיי' בתוס' ריש כל שעה.

שוע"ר סי' תסז ס"ד

שיש אומרים שאין אדם עובר בבל יראה ובל ימצא אלא על חמצו הידוע לו, אבל לא על חמצו שאין ידוע לו.

תהלה לדוד ח"ג הל' פסח סי' ה

דגם דעת התוס' דבדיקה בלא ביטול היא מן התורה ... בדברי התוס' דדף יו"ד ע"א ד"ה על ובדק.

שיעורי הכנה למסכת פסחים

תקנת בדיקת חמץ מדברי סופרים

תוס' ב, א ד"ה אור

ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו ... אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה לעבור בבל יראה ובל ימצא, החמירו חכמים לבדוק ולבערו אפילו היכא דביטלו, משום דילמא אתי למיכליה.

ר"ן ריש פסחים (א, א) ד"ה אלא, וד"ה ומה שהצריכו

מפני שבטול זה תלוי במחשבתן של בני אדם ואין דעותיהן שוות, ואפשר שיקלו בכך ולא יוציאוהו מלבן לגמרי, ראו חכמים להחמיר שלא יספיק בטול והצריכוהו בדיקה וביעור ... או מפני שחששו שאם ישהנו בתוך ביתו יבא לאכלו ... שחששו לבני אדם שלא יבטלוהו במחשבתן לגמרי ... שחששו שלא יבא לאכלו.

שוע"ר סי' תלא ס"ד

ג אבל חכמים גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום לחמץ, אף קודם שהגיע זמן איסור הנאתו, אלא הוא צריך לחפש אחריו במחבואות ובחורים.

ד ומפני ב' דברים נזקקו חכמים לכך, הא' לפי שהביטול וההפקר תלוי במחשבתו של אדם שיפקירנו בלב שלם ויוציאונו מלבנו לגמרי, ולפי שאין דעת כל בני אדם שוין ואפשר מי שיקל בדבר ולא יפקירנו בלב שלם ולא יוציאנו מלבנו לגמרי, לפיכך גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום, עד שיוציא את החמץ מכל גבולו (עיי' סי' תמ"ה).

הב' לפי שהאדם רגיל בכל השנה בחמץ, ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ויאכל ממנו, אם יהיה מונח בגבולו בפסח, לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציאו מכל גבולו קודם שיגיע זמן איסור אכילתו.

שוע"ר סי' תלג ס"ט

יט שהרי עיקר תקנת החמץ אחר שביטלו אינה אלא משום גזירה שמא יבוא לאוכלו בפסח, וזה החמץ שהוא מונח במקום שאינו יכול להכניס ידו לתוכו **בודאי לא יאכלנו בפסח**.

ל שהרי עיקר גזירת חכמים שגזרו שאין ביטול והפקר מועיל לחמץ אינה אלא כדי שלא ישכח ויבא לאכול ממנו בפסח, אם יבטלו ולא יבערו מן העולם לגמרי, וחמץ זה שנפלה עליו מפולת גבוה ג' טפחים שאין הכלב יכול להוציאו משם ולהניחו במקום מגולה, **אין לחוש בו שמא יבוא אדם לאכול ממנו בפסח**, כיון שכל ימי הפסח יהיה טמון ומכוסה מן העין.

שוע"ר סי' תלה ס"ז

עבר כל הרגל ולא בדק חייב לבדוק לאחר הרגל ... ואם לא יבדוק ויחפש אחריו כדי לבערו יש לחוש שמא ימצאנו מאליו וישכח ויאכלנו. ועל בדיקה שלאחר הרגל לא יברך כלום ... אינו אלא משום חשש תקלה שלא יבא לאכלו אבל הביעור הזה מצד עצמו אין בו מצוה כלל ... מה שאין כן כשהוא בודק ומבער בתוך הפסח ... ואף אם כבר ביטל כל חמצו קודם הפסח, שאינו מצווה לבערו מן התורה, מכל מקום כיון שגזרו חכמים שאין ביטול מועיל כלום מטעמים ידועים, הרי חמץ זה כאלו לא נתבטל ועובר עליו בבל יראה ובל ימצא מדברי סופרים, וגם יש בו מצות תשביתו מדברי סופרים, ולכך מברך וצונו על ביעור חמץ.

שוע"ר סי' תמב ס"ח

אין איסור מן התורה אלא חמץ גמור שהוא ראוי לאכילה, אבל עיסה שהתחילה להתחמץ ולא הגיעה לחימוץ ... וכן כל כיוצא בזה הרי זה נקרא חמץ נוקשה ומותר לאכלו בפסח מן התורה, שאין זה חמץ כלל. אבל חכמים אסרוהו באכילה ובהנאה, והצריכו גם כן לבערו בערב פסח, גזירה שמא ישכח ויאכל ממנה בפסח, שעל ידי הדחק הוא ראוי לאכילה, ואם שכח ולא ביערו בערב פסח ונזכר בתוך הפסח צריך לבערו מן העולם לגמרי, אבל לא יברך מטעם שנתבאר למעלה.

קונטרס אחרון סי' תמב ס"ק ט

ולא אמרינן דהיכא דלא עבר אדאורייתא ליכא למיקנסיה, אלא בדבר שלא הצריכוהו לבער משום מצות ביעור עצמה אלא משום חשש תקלה שלא יאכלנו, כגון חמץ נוקשה ומשהו חמץ בתוך הפסח וכיוצא באלו, אבל דבר שהצריכוהו לבער משום מצות ביעור בעצמה ... כיון שמדברי סופרים אינו בטל, הרי עבר על ביעור דרבנן ובל יראה ובל ימצא דרבנן.

שוע"ר סי' תמו קונטרס אחרון ס"ק א

פשיטא דאין צריך לברך, כיון שאין מצוה בביעור זה מצד עצמו אלא משום חשש תקלה, והרי זה דומה לממית עופות הנדרסים שאסור למוכרן ולהשהותן משום תקלה כמ"ש ביו"ד סוף סי' נ"ז, ופשיטא שאין לברך על זה, וכ"מ בהדיא במגיד משנה שהעתיקו האחרונים לפסק הלכה בסי' תל"ה. ומה שמברך על בדיקה וביעור חמץ שבתוך הפסח, אע"פ שביטלו, ואינו צריך לבער אלא שלא יאכל ממנו כמ"ש התוס' ריש פרק קמא, היינו כיון שחמץ זה חייב בביעור מן התורה, וחכמים גזרו שביטול אינו כלום, אם כן אם אינו מבערו הרי הוא עובר בבל יראה ובל ימצא מדרבנן.

שיעורי הכנה למסכת פסחים

זמנה של בדיקת חמץ

פסחים ב, א

לילי ממש (דהא ודאי לילי הוא ממש, רש"י).

פסחים ג, א

תני דבי שמואל לילי ארבעה עשר ... ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי לישנא מעליא הוא דנקט.

פסחים ד, א

אמר אבבי הילכך האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידיניה באורתא דתליסר דנגהי ארבסר דלמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה.

השגות ראב"ד לבעל המאור ריש פסחים

מי ליכא לילה במשנה ובברייתא, ומה ראו לומר אור במקצת המקומות ובמקצתן אמרו לילה. אבל הטעם הברור שכל המקומות שהוא צריך להקדים לתחלת הלילה, כגון בדיקת החמץ ומשיאין משואות, תני אור, מפני שעדיין יש שם אור היום ואינו חושך.

שוע"ר סי' תלא ס"ה

ה אין הנר מאיר ומבהיק יפה ביום כי אם בלילה. לפיכך איחרו זמן הבדיקה עד זמן הבהקת הנר, דהיינו צאת הכוכבים [כשיש עדיין אור היום קצת].

ובאותו זמן שבין כניסת האדם לביתו ובין זמן הבדיקה, דהיינו צאת הכוכבים, ושיעור אותו זמן שביניהם כמו חצי שעה, אסרו לו לאכול, וללמוד, אפילו פרק אחד, אע"פ שיוכל לגמור הפרק קודם צאת הכוכבים, מכל מקום יש לחוש שמא על ידי עיונו בלמודו ישכח חובת הבדיקה וילמוד יותר, או שמא יבוא לו עיון חדש בלמודו וישהה בעיונו עד זמן מה לאחר צאת הכוכבים, כשיש עדיין אור היום קצת.

ו ואפילו אם היה עוסק באחד מכל הדברים הללו קודם שהגיע זמן הבדיקה, חייב להפסיק כשיגיע זמנה, אפילו היה עוסק בהיתר, דהיינו שהתחיל לעסוק קודם חצי שעה לפני צאת הכוכבים. ואפילו הוא עוסק בתלמוד תורה. שאם לא יפסיק לבדוק מיד בתחלת כניסת הלילה, אע"פ שיבדוק אחר כך, הרי זה מבטל תקנת חכמים, שתקנו לבדוק בצאת הכוכבים מיד, כשיש עדיין אור היום קצת.

ואף על פי שעדיין לא קרא קריאת שמע של ערבית, וקריאת שמע היא מצות עשה של תורה, וגם היא תדירה בכל יום ויום ב' פעמים, וכל התדיר מחבירו קודם את חברו, אעפ"כ צריך להקדים את הבדיקה לפני קריאת שמע ותפלה, לפי שהיא מצוה עוברת, שאם לא יבדוק מיד בצאת הכוכבים הרי הוא נקרא עובר על תקנת חכמים. אבל בקריאת שמע, אף על פי שמצוה מן המובחר לקרותה בתחלת הלילה, מכל מקום אינו נקרא עובר על תקנת חכמים, אלא אם כן קורא אותה אחר חצי הלילה כמו שנתבאר בסימן רל"ה:

קונטרס אחרון סי' תלא ס"ק א

וכן היא על כרחך דעת הראב"ד ור"ן ורבינו ירוחם, דסבירא להו זמן בדיקה הוא כשיש אור היום קצת. והב"ח והמ"א פסקו כדבריהם.

[והיינו מיד אחר צאת הכוכבים, כמשמעות הגמרא ופירש"י ורמב"ם וטור ושו"ע ושאר כל הפוסקים, וכן הוא בהדיא בט"ז ופרי חדש וחק יעקב, דלא כב"ח ומגן אברהם].

ואם כן הא דאמרינן בגמרא דילמא מימשכא ליה שמעתתא ואתי לאימנועי ממצוה, היינו לומר דאפילו קודם שהגיע זמנה אסור להתחיל, דילמא מימשכא ליה ואתי למנועי ממצוה, דהיינו שימנע בתחילת זמנה כמ"ש הרמב"ם ופרי חדש, דאי משהגיע זמנה, אף אם לא מימשכא ליה הרי הוא עושה איסור במה שלומד בתחילת זמנה ומדחה את המצוה לאחר כך, לפי דעת הראב"ד וסייעתו.

ומהאי טעמא בדיקת החמץ קודמת לקריאת שמע ותפלה של ערבית, לפי דעת הראב"ד וסייעתו, כמ"ש העולת שבת, וכן הוא בפרי חדש, והוא פשוט.

דכל המצות הקבועים להם זמן ... כיון שיש לסוף זמן עשייתה זמן קבוע ... אין צריך לקבוע זמן לתחלת עשייתן שיעשו אותן דוקא בתחלת זמנו, דכיון שיש לסוף עשייתן זמן קבוע לא אתו למיפשע. אבל בדיקת חמץ שאי אפשר לקבוע זמן לסופה, שהרי עד סוף הפסח חייב לבדוק ... לכך הוצרכו לתקן זמן קבוע לתחילתו, דהיינו שחייבים כל ישראל להתחיל הבדיקה בזמן ידוע.